

MEMÒRIA DE LA SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS,
donant compte dels treballs fets durant l'any 1926.

A *Memòria* d'enguany ha d'ésser necessàriament més breu que les dels anys anteriors. En primer lloc, la Secció s'ha vist privada per prou temps de la col·laboració de dos dels seus membres: del Sr. President, don Josep Puig i Cadafalch, desplaçat als Estats Units per a donar un curs a la Universitat de Harvard, i del senyor Tresorer, D. Ferran Valls i Taberner, exiliat a Morella per disposició gubernativa. A més, les activitats de l'INSTITUT i naturalment amb elles les de la nostra Secció han estat restringides considerablement, en aquests darrers temps, en molts dels seus aspectes. Les investigacions arqueològiques, començades amb la creació de l'Institut al poblat ibèric de Calaceit, per D. Josep Pijoan, havien anat creixent cada any en intensitat i en eficàcia: elles han permès de resoldre una sèrie de problemes d'arqueologia ibèrica, han fet possible el coneixement de la prehistòria catalana, han basat sobre nous i segurs fonaments el de la balear, per no esmentar més que els resultats més importants. Un Servei d'Excavacions havia estat creat com a conseqüència de l'extensió d'aquests estudis; aquest Servei ha estat separat de la Secció. Una cosa igual ha esdevingut amb el Servei de Conservació i Catalogació de Monuments. Així mateix han quedat desatesos els Concursos acostumats de Museus i d'Arxius i treballs en curs com el de la formació del gran Corpus documental català. Sortosament la iniciativa privada ha acudit generosament en ajut de l'INSTITUT; avui és ja assegurada la represa de les publicacions interrompudes (*ANUARI*, *Pintures Murals*, *Arqueologia Litúrgica*, *Bibliografia Lul·liana*, etc.) i àdhuc la publicació de nous treballs com el de l'*Arqueologia Ibèrica* del Dr. Pere Bosch i Gimpera, el *Repertori de l'antiga Literatura Catalana* de D. Jaume Massó i Torrents i *La Geografia i els Orígens del Primer Estil Romànic*, per D. Josep Puig i Cadafalch. L'INSTITUT ha pogut encara, també mercès a un particular mecenatge, preparar la publicació d'unes *Memòries* per cada una de les seves Seccions. Els primers fascicles de les de la Secció Històrico-Arqueològica apareixeran per la primavera del 1927, amb els següents estudis: *L'Urna d'argent de Sant Ermengol bisbe d'Urgell*, per Mossèn Pere Pujol; *Documents de jueus catalans*, per D. J. Millàs i Vallicrosa; *Paquimeres i Muntaner*,

per D. Antoni Rubió i Lluch. Amb més lentitud, però sense interrupció, ha continuat la impressió dels *Preceptes Carolingis*, publicació confiada a D. Ramon d'Abadal i Vinyals. Finalment, dins la sèrie de *Cròniques Catalanes*, publicades sota la direcció de l'INSTITUT per la Fundació Concepció Rabell i Cibils, Vídua Romaguera, han aparegut les *Gesta Comitum Barcinonensium*, textos llatí i català, editats i anotats per L. Barrau-Dihigo i J. Massó Torrents. La Secció ha continuat col·laborant a les reunions i als treballs de la Unió Acadèmica Internacional, dels quals hom parlarà extensament en altre lloc, i ha estat així mateix representada per un dels seus membres a les reunions del Comitè Internacional de Ciències Històriques reunit a Ginebra la passada primavera. Ha mantingut encara la Secció les seves bones relacions amb els estudiosos de la història de la nostra terra: M. Kingsley Porter, el conegut arqueòleg, assistí pel gener a una de les sessions de l'INSTITUT, que ell ja coneixia per visites fetes anteriorment. El Director general dels Arxius de Prússia Prof. P. Kehr, estenent a la península els seus estudis de diplomàtica pontifícia, ha visitat els nostres arxius recercant les antigues butlles; fruit ja del seu treball són els *Die ältesten Papsturkunden Spaniens i Papsturkunden in Spanien. I Katalanien*, publicats dintre del 1926. L'INSTITUT ha recaptat de l'eruditíssim autor i de l'Acadèmia de Göttingen, de tan gloriosa tradició, el permís de traduir-los i publicar-los dins la sèrie de *Memòries*, a la qual fèiem abans referència. Per mediació de D. Lluís Nicolau d'Olwer, el Prof. J. A. Baxter, de la Universitat de Sant Andreu, d'Escòcia, ha proposat a l'INSTITUT l'estudi d'una publicació conjunta dels registres de Pere de Luna (Benet XIII), al qual romangueren fidels els escocesos i que trobà a Penyíscola el seu últim refugi.

El canvi de publicacions s'ha mantingut i ampliat: esmentem, entre els novament establerts, el de l'Acadèmia d'Atenes, tot just fundada; els de la Biblioteca Reial de Bèlgica; Jewish National and University Library, de Jerusalem; Bryn Mawr College, als Estats Units.

No farem sinó indicar alguns dels treballs de la Secció duts a terme aquest any, dintre les seves diverses activitats, així respecte la restauració de l'església d'Olèrdula, vella i interessant construcció, amb arcs de ferradura al seu interior; intervenció de mestre Raynal Fonoll, *anglicus*, en el claustre de Santes Creus, coneguda històricament per un document descobert pel benemèrit arxiver de Tarragona, Mossèn Sanç Capdevila; troballa a Sant Joan de les Abadesses d'un cap de guix, romànic, amb restes de policromia, únic exemplar català en aquest material, per aquesta època; estudi de la restauració del baptisteri de Terrassa, on, en treure l'enlloit, han aparegut uns nínxols sostenint la cúpula, ben emparentats amb els de Ravenna, confirmant així l'antiguitat del monument; investigació del fons documental conservat avui al convent de Franciscans de Balaguer i procedent de Bellpuig, amb sèries d'estudis i còpies dels PP. Caresmar, Pasqual i Martí, etc.

En cloure aquesta Memòria, ens cal dedicar un record a M. J. A. Brutails, membre corresponent de l'INSTITUT, mort a primers d'any. Ell havia col·laborat diverses vegades a l'ANUARI i encara poc abans de morir escrivia al *Journal des Débats* un article ple d'afecte i de comprensió per l'obra de l'INSTITUT. Els seus llibres, testimoni de la seva múltiple activitat, en el camp del dret, de l'arqueologia i de la història, li havien guanyat un lloc eminent en el món científic.

Barcelona, 31 de desembre de 1926.— El Vice-president, J. MASSÓ TORRENTS.
— El Secretari, FRANCESC MARTORELL.

INFORMACIÓ PRESENTADA A LA SECCIÓ HISTÒTICO-ARQUEOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS respecte la publicació d'un «Recull de textos per a servir d'estudi del Dret Català Antic».

Actualment l'estudiós que vol treballar sobre qualsevol tema relacionat amb el Dret de Catalunya no té a mà ni els textos més fonamentals. Li cal anar cercant dispersos en obres diverses, sovint difícils de trobar, tots els documents necessaris al seu estudi. Amb dificultat semblant es troba l'estudiant de dret mancat del més essencial i fonamental utilatge per al coneixement de les institucions jurídiques. Per atendre a aquesta tan evident necessitat proposem avui a la Secció que vulgui acordar la publicació d'aquells textos de dret més indispensables sigui íntegrament, sigui en els seus fragments principals segons en cada cas la conveniència mateixa aconselli. Creiem que la millor manera de procedir per dur a terme aquest treball és la que a continuació ens permetem assenyalar a l'atenció de la Secció, esperant que voldrà acollir-la i fer-hi aquelles modificacions que cregui pertinents.

El material per al primer volum d'aquest recull, en el qual la formació i el desdoblament inicial del dret català hi apareixeran de manifest, correspon als períodes carolingi i comtal (segles IX-XII).

Dues menes de textos seran aplegats en aquest recull. Uns, de caràcter legislatiu, que donin a conèixer les normes promulgades i les franqueses o privilegis atorgats pel poder públic a col·lectivitats ètniques o territorials del nostre país. Altres, agrupats correlativament en apèndixs, documents que permetin comprendre la realitat pràctica de la vida jurídica de la nostra terra en les èpoques respectives.

En dues grans seccions estarà distribuït el contingut d'aquest volum: període carolingi (fins a 986) i període comtal (fins a 1162).

Els textos fonamentals del període carolingi són: els preceptes i constitucions *pro hispanis* que representen dintre de la legislació franca una varietat especial per a la població de raça visigòtica que habitava el nostre país i la Septimània; i la llei de *sacrilegis* addicionada pel papa Joan VIII al codi visigòtic, que era la llei personal de la nostra gent. Un apèndix de preceptes particulars, de documents relatius a l'aprisió, el benefici i la immunitat, d'actes judicials i de fòrmules jurídiques complementaran aquesta secció.

Amb l'extinció de la sobirania carolíngia i el començament de la plena independència dels comtats catalans, coincidents amb la naixença del feudalisme, es produeix la transformació de l'abast de les manifestacions legislatives; aquestes prenen llavors predominantment caràcter territorial, mentre que els aspectes de la personalitat de les lleis van desapareixent. Els privilegis i estatuts de caràcter local o diocesà són els primers resultats de l'esmicolament feudal i de l'actuació dels poders senyorials i de la potestat temporal de l'Església en funció d'unitat superior. Les primeres constitucions de pau i treva que tingueren vigència o foren promulgades en el nostre país i els privilegis i decrets de caràcter local (com el privilegi de Berenguer Ramon I en favor dels habitants de la ciutat i del comtat de Barcelona en 1025, i el decret de Ramon Berenguer I en 1054